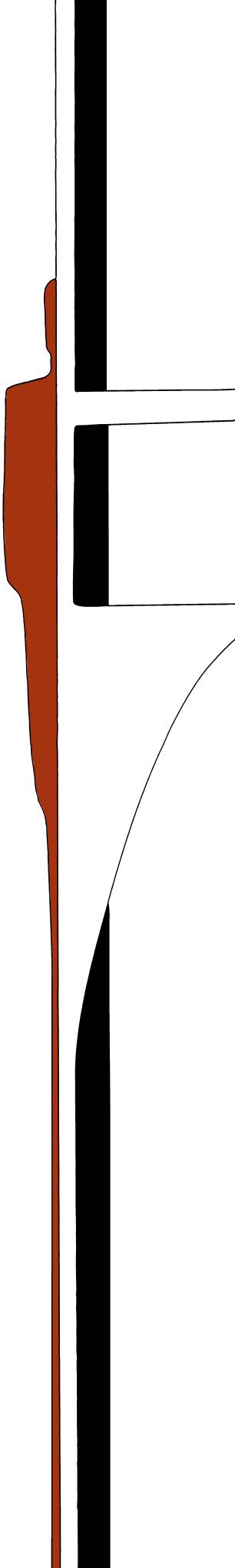

van nu & straks

SEZONAAL TIJDSCHRIFT DER JONG-EUROPEËRS UIT ZUID-NEDERLAND
Derde reeks. Tweede jaargang. Nummer VII

IEDERE ONDERTEKENAAR
IS DOOR ZIJN BIJDRAGE
DE VERTEGENWOORDIGER
VAN HET KUNSTENAARS-
COLLECTIEF WAARTOE HIJ
MET DEZE BEHOORT;
ONZE EENDRACHTIGHEID
IS VERANTWOORDELIJK.

Wende

Aan u, die onze vaders waart:
In de herstdraad van de keer
Hebt gij ons weefsel ingeweven.
Thans noemen we u: de vijand,
En emigreren in het eigenste.

Uit ertsen wekten we onze jeugd
Om zelfs in deze eclips der tijden
Te volharden dat het zilver blijft.

En als het keizerskind eenmaal
Uit onze schoot gesneden is,
Dan zal de blos van de eeuwigheid
In de ongeboren harten gulpen
Tot het bestaan weer is gewekt.

Laat dan de zege & het verlies
Niet tevergeefs zijn, daar gij, zonen,
Van dit alles niet getuigen kunt.

Actæon

In de verwarring van het woud,
Waar honger in de diepten tast,
Zie ik in de leemten van het hout
Hoe ze haar gewaden wast.

Dan neigt zij naar de wildernis.
Gelijk een erts dat in zijn korst
Naar dagen dorst blijf ik verstrikt
In wat de vindster mij beschikt.

Met parels rooft zij mijn geheim.
Een hemelwijd gewei bevrijdt
Mij van de twijgen. Steigerend
Stort ik mij in haar naaktheid.

En de hondenhorde, losgeslagen,
Zet al zijn tanden thans in eigen maag.

Tussen de doornen zwijgt de jacht.

Loxias

Het ruige maaswerk van de huid
Vangt wat nabij is & niets méér.
Verbreek dit mozaïek, jongmens,
Treed de onverkende verten in,
Ontwikkel, keer u van de dagen;
Want waar de waarheid raadsel blijft
Kent het verraad de dwaling niet.

Eerst dan omarmt u, welomlijnd,
De steile toegang tot de strijd,
De ademtocht der werkelijkheid.
Gehoorzaam aan de dageraad,
Scherp uw bestaan om af te dalen,
Zoniet zult gij weerom gaan trachten
Naar wat slechts even op u kleven kan.

10

Perseus tot Medusa

Louter wat onooglijk is
Mijdt de spiegel die gjij zijt.
Zelf schuw ik mijn wezen niet,
Wijl uw zicht zich richt op mij.

Pantser is uw ogenblik
Dat mij afschermt van de schijn.
Slechts zichzelf kent het gelijke,
Vrees heerst slechts daarbuiten.

In uw gruizende aanschijn huilen
Wilde beesten om hun honger.
En de tamme uit onmacht.

Uit de onthooofde kloof
Daagt weldra een maagd,
Bevrijd om bruid te blijven.

C.M.

Pythius

De kim ontaart nog vaag een berg,
Een wacht daarbij & in de laagte
Een ketting magen zonder tal,
Waaraan een honger rammelt.
Dol van het holle kauwen
En het verteren van de leegte,
Richt zij zich naar wat is.

«Waarom zijt gjij dan opgestaan
Als uw natuur het kruipen is?»
Geen schild, een lege schede slechts
Houdt koel de lende omgord.
In aanslag lacht onbuigzaam
De uitloper van het licht
In een gespannen net van vlees.

Gewurgd in eigen krullen
Lost het lot tenslotte.
Daarop rust recht
En herbegint de grond
Die al de dingen schikt.
Het onder scheidt van boven,
Daartussen klaart gestaag de stilte.

13

MEYDELRANCQ | VORSTIN

Sneeuwkoning*aan Lode*

I.

Misschien noemen mensen mij geen mens meer
 Toen ik in die middag wieg & liefde liet
 Maar dan weiger ik nog mens te zijn.
 Ons bracht de gedachte bij elkaar
 Dat de waarheid niet een zoogster is
 Aan wier boezem wij geworpen worden.
 Want waar is de wieg die ons bewaren kan?
 Zo zij ons geen evenwicht verschaft,
 Stut ze knus het kussen van de dood.
 Eens toch moeten we opstaan om te meten,
 Maar de maat ligt buiten ons.
 Wij verstoorden toen de lakens niet
 Waar onze geliefden in gewikkeld lagen,
 Door hun slaap gestikt als dromen.
 Ook de kamers met hun tamme dieren
 Hebben bij ons buitengaan zich niet gesneden
 Aan de tocht die even binnengleed.
 Uitverkoren door de kling van ons kompas
 Zochten wij de poorten in het noorden,
 Waar het vlees versneden wordt door water,
 Waar het bloed stremt eer het vluchten kan.
 Aan de zoom der wereldzeeën
 Scheurden wij de stammen uit het strand
 Om te weven aan een vlot.
 Wij, vrijwillig drenkelingen,
 Doopten ons in twijfel,
 Want wat wij tot dusver vonden
 Was geen grond waarop wij stonden.

MOONEN

II.

Aan een einderloze oever, zonder land,
Wachtte ons een vorstin of slechts haar stem:
«Ik ben de bestemming van uw tocht,
Onpersoonlijk is mijn rijk.
Maar voor gij hier binnentreedt
Opent al uwaderen, ontlaadt het leven,
Gij hebt nog teveel gezicht.»
Onder ons graaide in de spiegel,
Gulzig & schakerend als de middag,
Een gracht van mensenbloed.
In de pels van pas geschoten roofdieren,
Daalde ik steeds meer binnenwaarts,
Ofschoon ik wist dat in dit niemandsland
Enkel onderwerping mij zou scherpen.
«Ben ik niet alleen dan?»
Het gerucht ontwaakte mijn geschiedenis,
Huiselijk & persoonlijk als een minnares
In een kamer vol vertroosting.
«Deze kamer kunt gij niet verlaten.
Week uw borst dus in mijn wonderen.»
Maar ik maande: «Wat om weekheid vloeit
Zal breken als het dra nog roert.»
Toorn ontroofde het rode van haar lippen,
In een storm van sneeuw ontvlokte haar lijf,
Daaruit rijpte de vorstin,
Met haar vlammend ijs verschroeide zij
Al hetgeen geen vorst verdragen kon
Tot ik stond in stilte.

III.

Pas wanneer een lijst van licht
Het bestaan omlijnde naar zijn wezen,
Vond de dag zich onbevangen weer,
Fier opkijkend naar degenen die niet braken.
Onze borst bewaakt nog strak de schede,
Want kristal is in onze adem.
Naar de werken & de dagen keerden wij,
Ruiters van de weeromstuit.
Waar wij schrijden rijten spiegelscherven
De ogen van hun makers open.
In geen keel speelt nog een zanger,
Als een snaar, zo is zijn tong gekromd
Rondom holle potsen,
En gesprongen in verkrampte lach.
Ons verhardt een eender harnas,
Ons versterkt hetzelfde werktuig.
Neen, wij strelen niet; wij ploegen voort.
Uit de schachten van vergroeide grond
Winnen wij de nieuwe wereldbrand
Zonder daarbij zelf te dooien.
De vergrijsde huid van de hemel
Zal dra blakeren & lossen
Tot de waarheid schijnt in onze zonen.
Eerder doven onze schedels niet
Als edelstenen onder droge zoden,
Waarover zij die dan nog vluchten
In het middaguur verdampen.
Wat dan blijven zal is koele kracht,
De hechting van verkoolde einderlijnen.

C.M.

18

MHEYDEL RANCQ | APOSTOLADO

Via Appia

Tussen opeenvolgende era
Loopt een vastberaden laan
Beiderzijds omperkt met lijken.

Zij die op gelijke wegen liepen
In de koelte van dezelfde kruinen
Regen zich hier aan de splinters
Van gebogen wintertwijgen
Die geen jonge zon opzochten.

Ga die laan, gedenk die winters
En schud de as straks van uw schoisel.
Wend u echter niet af van de vlam
Waar zij nooit een daad in doopten.

19

MOONEN

Est

20

21

MATERIE delft haar eigen ondergang, het organische weefsel is de parasiet van zichzelf. Dit onthechte inzicht daagt ook in deze nacht. Het ijdele protest van de mot leidt niet af, haar vlerken zullen worden verterd in het vuur van dezelfde eeuwigheid. Het monotone stadsgedreun dat doorheen de poriën van het beton de peinzende enkeling tegemoet zwelt, verraadt een beweging die stabieler is dan de ademhaling van het onderbewuste. Het is het ononderbroken gedreun der machines & mobielen in de diepte. Zijn cadans zoemt klaar & regelmatig. Mechaniek openbaart mechaniek, onstuitbaar, niets waarvoor zij wijkt. Koele eenvoud rust onverstoornbaar in haar complexiteit. Verwonderlijk & hoopgevend hoe zeer deze metafysische stillering de kunstmatigheid waaruit zij ontstond vermag te overschaduwen. Noodzaak wordt vrijheid, vorm bevrijdt betekenis, het bestaan betekent geest.

Wie kent het beginsel dat onbewogen blijft? Allen moeten wij eens de vertrouwde wanden van onze kamers doorbreken. Het onverkende aan te stellen tot onze dictator; zich als enkeling los te scheuren van de horde als tijdruimtelijke bepaling van de mens teneinde het omgekeerde in hem te vinden: de geest. Het vilten van de eigen huid tot op het harde wezen dat alle weefsel, hoe verscheiden ook, tezamen houdt: ziedaar de door ons gestelde opgave. Wij zoeken de anonimitet achter het al-te-menselijke gelaat. Voorbij de tijd leidt onze beschaving, maar ook voorbij de eeuwigheid. Als concepten werden beide door de taal getemd & gekooid als evenwaardige pendanten. Onze finaliteit is geenszins op te lossen aan gene zijde als een behoeftige monnik, de universele & dynamische eis luidt: *uitkomst*. Vermits iedere zinrichting in een lineaire & blinde opeenvolging ontbreken moet, is deze plicht onhoudbaar vanuit louter tijdelijk standpunt beschouwd. Evenmin is ze inzichtelijk te maken vanuit het onwrikbaar statief van de eeuwigheid alleen, een statief dat weliswaar normeren & richten kan, maar uit zichzelf niet bij machte is te ondernemen. Het middelaarschap tussen beide

sferen willen wij naderen, de wieg van de werkelijkheid, het verbond van al het bestaande. Enkel daar zullen wij de legitimatie verwerven van het leiderschap over de lijdelijkheid.

De grensgang tot het absolute: een visionair landschap

De idealist legde de vleesgeworden psychosen van zijn tijd af als een boetkleed dat iedere betekenisuiting filterde tot een louter tactiel overblijfsel. Want eens alles kneedbaar of absorbeerbaar was geworden, zou het met het eigen lijf vergroeien & uiteindelijk weer asterven in de zinledigheid van het amorf tot voer voor de maden. Daarom verwijderde hij zich uit de wufte & zilte gewesten waarin alleen de dorst in droogte achterbleef. De grensgang tot het absolute was hij gegaan & wanneer alle kleuren openscheurden stond hij uiteindelijk in stilte. Geen gedachtegang ontvouwde zich in hem, toen hij de eeuwige sneeuw van deze poolvlakte betrad. In deze totale vorst kon het niet volstaan om menselijk te blijven. Hij was getuige van een ogenblik. Of liever: hij werd dit ogenblik. Even onherbergzaam als anorganisch lag hier de hoogvlakte van de waarheid als een onpersoonlijk rijk onder een zenithaal licht zonder vuur. Dermate frontaal & dimensieloos was dit plan dat het de voorwaarde van ieder perspectief, de tijdruimtelijke situering, genadeloos verpulverde. Geen enkele diepte of gesuggereerde dimensie om enige illusie te voeden. Geen plaats was dit, noch voorval; deze vlakte bood de alomvattende oogopslag van de verhouding, het legitieme beginsel van onderscheiding. Als bevoren vuur rustte hier het onbewogen principe van iedere dynamiek, het stond op & voor zich. Alle afzonderlijke elementen werden scherp afgeleid & afgelijnd door een alomvattende realiteit. Deze totaliteit was een harmonie zonder delen, een herhaling zonder opeenvolging, een gestalte zonder leden, een verhaal zonder vertelling, de verhouding als zodanig. Alles was wat het was doordat het was. Est. Net zo min als het organische het anorganische ooit zou kunnen bevruchten was ook dit onmogelijk het resultaat van een subject in zijn singuliere hoedanigheid.

De idealist wist dat hij uitkeek over de werkelijkheid in haar wezen. Dit was geen eigenaardige beleving of psychologische vertekening. Het was de waarheid, die bezit van hem had genomen nadat hij haar tot geleidster had aangesteld. Hij realiseerde zich dat zijn persoonlijke leven volstrekt deelachtig was geworden aan een ontijdelijk bestaan & daarom juist het zijne was. Zoals de geketende Samson eens tussen de pilaren van een machtig paleis had gestaan, zo had hij tegen zijn menselijkheid aangedrukt tot zij verticaal was opengeklaapt. Niets dat thans tot hem sprak, geen nuance neeg zich nog, alles was verklaring. Maar de grootsheid van dit al verdroeg het ruimtelijke, ook dat van de menselijke schedel, nauwelijks. Achter de idealist gaapte & zoog de weg terug. Waarheid bewoog hem tot schepping.

Deze hoogvlakte maakte geen deel uit van de bekende wereld, welke de satellieten & microscopen in beeld brachten, geen enkele kroniek maakte hiervan melding. Tenzij in uitzonderlijke beelden & gedichten die een aangepaste geest veronderstelden om ze te kunnen lezen, werd ze nergens gehuldigd. Hier hadden voorgangers gestaan & zij hadden hun ideeën in epische letteren opgetekend, in marmer hadden zij de gulden snede uitgehouwen, in architectonische wonderen hadden zij een woonst gegeven aan wat zij in ontzag hier hadden aanschouwd. Monumentaliteit hoefde geen overdadigheid te betekenen. Misschien evoceerde zij de grootsheid van het geestelijke zelf & de onmetelijke achtung die ervoor gekoesterd werd. Het uitspansel waaronder de mensheid ademde was onmetelijk, maar moest men zich daarom angstig wentelen in de eigen vertrouwde kleinheid? Sommigen van zijn voorgangers hadden hun iconen vervolgens weer verwoest. Hij begreep nu waarom: naar zijn wezen had het ideaal geen partieliere substraten nodig om te bestaan. Niettemin geschiedde zulk een beschavingswoede uit een misplaatste opvatting van autarkie, want de constructieve schepping, eens zij was bevrijd van de activiteit waarin ze ontstond & haar weet te overstijgen, bleek duurzamer dan het menselijke leven zelf. Mysterie, net als waarheid, was slechts in zoverre het ook begrepen & betekend kon worden.

Het bekrompen Verhaal

Eerst wanneer het denken in opstand was gekomen tegen de mythe—& dus niet meer goddelijk, maar menselijk van oorsprong wilde worden—werd het rationeel genoemd. Maar het denken van de eerste wijsgeren was niet altijd even redelijk, zij zochten de wetmatigheid hoofdzakelijk binnen een immanente & materiële orde. Toch was daarmee de koers gezet. Uiteraard bleven er uitzonderingen die de ware werkelijkheid bleven zoeken voorbij de verschijnselen, maar als zogenaamde ‘achterwereldlingen’ werden ze verwezen naar de marge van de ideeëngeschiedenis. Net zoals het vuur was de taal uit de schoot der goden gestolen met het oogmerk op binnenwereldelijk & persoonlijk gebruik. Al heel vroeg was de kiem van ironie dus werkzaam, maar pas veel later werd zij zelfbewust & moest zij zich gaan legitimeren & onderwijzen.

Aan het begin van de nieuwe tijd bezat een denker nog de dialectische eerlijkheid om het werkelijke van zijn subjectieve perceptie te onderscheiden. Maar deze hoopvolle vooropstelling vernielde hij meteen door het kenbare restloos te reserveren voor de categorieën van het subjectieve verstand & de empirische verwerking die deze veronderstelde. De rede was aldus niet alleen menselijk, maar tevens narcistisch geworden. Rationaliteit, wilde ze voortaan nog ‘kritisch’ genoemd worden—& dat betekende ‘antimetaphysisch’ & ‘antitotalitair’—diende voortaan louter subjectief & pluriform te worden opgevat. Men sprak thans van gedifferentieerde, lokale

rationaliteiten, alsof de rede schizofreen geworden was of zich als een quotiënt door & in tijdruijtelijke lagen kon verdelen. Het liefst nog sprak men van het taalspelen. Autonom wikkelden zij hun klanken af als een onoverzienbaar rag waarin betekenissen als vliegen zaten verstrikt. Het was aan de toevallige voorkeuren van de passieve toehoorders & hun zogenaamd kritische interpretatiezin om deze betekenissen leeg te zuigen, want regulatieve horizonten werden gezien als te beklemmend voor elke authentieke creativiteit. Betekenissen bestendigden zich niet langer als een telkens te ontdekken voorgegevenheid. Voortaan betrok het subject de taal als een genotinstrument op zichzelf. Communicatie werd ingegeven door een exhibitionistische dwangmatigheid. Metafysica & ideeëngeschiedenis hadden plaats moeten ruimen voor een literatuurkritiek met scholastische allures—met dien verstande dat onder de laatmiddeleeuwse opeenstapeling van commentaren & glossen nog steeds een referent inherent aanwezig bleef, die de kunstmatige complexiteit van het betoog weer terugbracht naar de werkelijkheid. Tegenwoordig werd geleerd dat een nieuwe tekst pas kon ontstaan door het herbeschrijven van een eerdere. Door deze materialistische reductie van ideeën & herleiding van betekenissen tot het louter tekstuile, werd elk schrijven niets anders dan een gesofisticeerd & ‘creatief’ overschrijven. Ook het subject als onderwerp van denken werd herleid tot zijn talige representatie. Door zichzelf te herbeschrijven transfigureerde tegelijk de gehele wereld. Stof verwees uitsluitend nog naar zichzelf, subjectiviteit werd exponentieel. Al deze ontwikkelingen & de offers die zij eisten geschiedden ter meerdere eer & glorie van de Moira, het toeval, het malende maagje van de made, zó benepen dat het enkel een hoopje leegte weer kon uitbraken.

De made. Als zinnebeeld van de atrofie was het de tijd in zijn meest adequate gedaante gevatt. Vaker & duidelijker kwam zij bovengronds, want talrijker werden de prooien die uitgeteerd lagen in deze geesteswoestenij. Als een aaneenschakeling van minuscule & blinde aaseters die almaar aangroeide, gleed zij blind & geruisloos uit haar schuilanden om wat vers was afgestorven mee te slepen naar haar diepe holten, plaatsen waar slechts de behaaglijkheid gedijt van de geheimenis & de geruststelling niet te worden opgemerkt. Getuigde het echter niet van eerbied & eerlijkheid om de relicten der vergankelijkheid te verassen nadat hun glorie gedoofd was, openlijk, voor het stille & oordelende gelaat van de hemel, veeleer dan schichtig te peuzelen aan het kadaver? Maar dit tijdperk was bloeddorstig & suïcidaal als iedere parasiet. In zoverre toch nog van een overkoepelende opgave of een consequent project sprake kon zijn, moest het wel deze van de volkommen fragmentering door de materie zijn. De apologet die men voor deze ideologie liet opdraven was het meelijwekkende personage van de zoekende, hinkende mens: Ahasverus. Waarheid bleef voor hem een onbegrijpelijk & oneindig raadsel. Indien hij *de iure* al naar waarheid trachtte, wilde hij haar in feite nooit verwerven. Hoe

anders was de standvastigheid van de Koeros, hoe expressieloos & zalig zijn gelaat. Met de vuisten streng tegen het lichaam geklemd, schreed hij op de vastberaden maat der eeuwigheid de waarheid tegemoet

Een levensbeschouwelijk systeem werd altijd bijeengehouden door een beginsel. Een te grote reflexiviteit teneinde het bloot te leggen, zou het systeem onvermijdelijk doen desintegreren. Des te weerbarstiger dit postulaat echter, des te goddelijker zijn aard & des te moeilijker om het te ondergraven. De heersende ideologie—want dat was het beslist—noemde zich thans niet bij naam. Integendeel: zij hield zich frigide schuil op een lege metamansarde. Zij meende dat haar beginsel in het geheel onzichtbaar moest blijven & profileerde zich daardoor uitermate subtiel. Luidkeels liet ze emancipatie afkondigen, was kwistig met rechten & dit in de volle wetenschap dat zulke ideologiekritische categorieën bij uitstek waren uitgerust voor de altijd hongerige mond van een numeriek overwicht. Niettemin werd iedere welomlijnde formulering van een substantiële zinrichting afgestraft als foute politiek. Als een spiegel verkoos deze ideologie slechts de uiterlijke & veelvoudige verschijningen van het bestaan te weerhouden & zichzelf daarbij te verhullen. Daarbij was deze ideologie even alomvattend & hermetisch als ze onzichtbaar scheen, zoals een dampkring behoedde ze de immanentie voor elke oriëntatie op het overstijgende & loste ze iedere rechtlijnigheid van bovenaf op. Niettemin bleef zij hierdoor afhankelijk van het dualistische schema. Als tegengestelde van het materiële pleroma werd het ideële gelijkgesteld aan het vacuüm. Zo stond wetenschap, wilde ze exact genoemd worden, gelijk aan een empirisch verkregen kennis van voorwerpen *in* de wereld, zoals vastgesteld door een tijdruijtelijk geontextualiseerde & derhalve evenzeer empirisch gedefinieerde gemeenschap.

Maar waar zij tevens het interessante zocht nam het personage van de charlatan het woord om deze relatieve bevindingen aan te lengen met gratuite & aforistische diepzinnigheden.

Ook dit systeem was dus gesloten, met dit verschil dat zijn sluitsteen louter negatief bleef. Dit systeem, dat van het ‘open’ verhaal, werd hermetisch gesloten door de leegte, de scheur, de lek. Zelf bleef het derhalve van iedere deconstructie gevrijwaard. Wat het halsstarrig verzweeg was een bevremdend soort totalitarisme: dat van het particuliere. Het beginsel van onderscheid, eigen aan elke gezonde kritiek, stelde het gelijk aan ontbinding. Het fenomenale verschil & het triviale feit werden gretig aangevoerd als vermeende blijk van de relativiteit der dingen, maar zelfs door de splitsing van een atoom, een stofdeeltje slechts, kwam een sublieme energie vrij die grensde aan het bovennatuurlijke.

Wat is waarheid?

Tallozen zochten de voorzichtige logica van de idealist te snoeren. De leraars gingen voorbij aan zijn inhoudelijke boodschap door zijn verhalen te ‘groot’ & ‘gesloten’ te bestempelen. Niet klein dus: was dat dan de maat van de tegenwoordige mens? «Dan weiger ik nog langer mens te zijn.» Bracht de uitschakeling van het normatieve niet onmiddellijk de liquidatie van het ultieme met zich mee? Was het werkelijk achterhaald om zedelijkheid te zien als de geijkte toetssteen voor een wereldbeschouwing? Maar zijn priemende vragen werden gemeden, de onderwijzers leerden hem te weinig & ze deden het te traag. Zij verschuilden zich achter hun zogenaamde descriptiviteit waar het de ultieme vragen betrof. Intussen was het aanbod van verstrooiing opdringerig & rijkelijk gevarieerd, & vermits iedere inhoudelijke collectiviteit ontbrak, had de idealist zich afgekeerd van zijn tijds-genoten, gevvaarlijk zich afvragend of zijn oriëntatiwil in dit schraal klimaat ooit beantwoord kón worden. Zo was het gekomen dat hij zich ging afwenden van een tijd die zich vergat af te vragen of ontsporingen & misstappen ook morele & metafysische oorzaken konden hebben. Een merkteken van de made—zo begon in hem te dagen—was het kapitaal. Met nieuwe aflatlen dacht de mens de opgaven van zijn roeping te kunnen afkopen. Behoeftigheid werd telkens weer her-uitgevonden om te worden verkocht. Verval & verderf als oorzaak in te roepen werd onmogelijk gemaakt omdat dit oordeel gegrond lag in kwaliteit. Waar echter het kwade & de dwaling niet meer worden aangenomen—zo gaat de nihilistische logica—, daar is niets meer dat ongeoorloofd kan zijn.

Met een vernieuwd historicisme werden de verworven geestesproducten platgewalst. Evolutie & beschaving werd als inhoud van een aspot gelijkmatig uitgestrooid over een horizontale tijdslijn waaruit men slechts enkele stofdeeltjes weerhield. Eens de meeste fragmenten afgezonderd waren in een museale, steriele omkadering, ver weg van het leergierige oog, spaarde men die partikels die men als authentiek, eigenaardig & prikkelend beschouwde. Vooral een ontzag voor het absurde & het marginale voerde de boventoon in deze benadering, zodat eerbied als zodanig werd bespot. De mallemolent van de tijd was een zegen geworden. Verzadigd lag het heden neer, scatalogisch uitkijkend over zijn eigen geschiedenis. Niets waarvan het niet geproefd had, geen sensatie die onverteerd was gebleven. Enkel nog de smaak, het orgaan van de willekeur, kon het individu nog bijtijds vrijwaren van de totale verveling die als enige constante om verdoving smeekte. En deze verdoving was niets anders dan de verdubbeling van het tijdelijke zelf in het moment. Het aan ledigheid overgeleverde individu vereiste derhalve ongehoorde schokken om nog tot een constructieve & duurzame beweging te komen. Uit een collectief trauma was hij geboren & te oordelen naar de tijdsgeest moest

dat vooral zo blijven. Hooggeperfectioneerde oppervlakkigheid & uiterlijkheid, als vernuftig speelgoed, weerhielden de singuliere geesten om door te breken tot een edeler plan. De cerebrale fierheid van het evenwicht was prompt vervangen door het fanatieke pathos van de onverschilligheid, waaruit ongestoord iedere wanorde als onkruid opschoot. En als onkruid had zich een nieuw hardnekkig soort burgerdom geconsolideerd dat zich enkel historisch kon definiëren: het post-veritisme.

Methodologische wende

Het onderwijs beperkte zich eenzijdig tot eigentijdse gevoeligheden als maatstaf voor de canon & hanteerde het kritische bewustzijn als een ironisch wapen tegen elke standvastigheid & klarheid. Een nieuwe generatie werd grootgebracht, maar resterende kwaliteiten als creativiteit & flexibiliteit vonden geen enkele grond, want reeds op prille leeftijd werden de jongeren afgeleerd een principiële roeping na te volgen. Aan hen werd opgedragen zich te specialiseren & in een hermetisch segment werden zij uiteindelijk beroepshalve opgesloten. Als specialisten zouden zij één van de maatschappelijke atomen bemannen zonder de minste capaciteit om het hybride conglomeraat waarin zij zaten gevangen te doorgrenden.

De extravertie van dit tijdperk, zijn fixatie op het uiterlijke, uitte zich onder meer in de obsessie voor het communicatieve. Het leerde de opmerkzame dat een bij-de-tijd-zijn altijd ook neerkwam op oppervlakkigheid & vermetele nieuwsgierigheid. Kennis moest niet vergaard worden in een Danaïdenvat. Bovenal diende men te structureren & deze methodologische activiteit veronderstelde onvermijdelijk een onderschikking van bijkomstigheden aan hun wezen. Het ordenen van gegevens of inzichten was evenwel niet mogelijk zonder normativiteit. Zonder beginselen, volgens dewelke een redelijk onderscheid kon worden aangebracht in het studiedomein, kon het wetenschappelijke bedrijf niet draaien. Geen enkele wetenschap zou ooit louter beschrijvend kunnen zijn. Indien zij dat toch prentendeerde had zij het normatieve tot addertje, tot made, gemaakt. Methodologie was in dat geval een relatieve kwestie van conventionele smaak of pragmatiek, opgeteld welbehagen demarqueerde & stuurde in dat geval het onderzoeks domein. Een zich respecterende wetenschap was altijd ook betrokken op haar eigen verleden, maar niet als een curiosum uit een steriele kijkkast. Zonder normerend & constant waarheidsbeginsel kon zij niet anders dan zich te verliezen in de talloze, uiteenlopende ontdekkingen die zij had voortgebracht om er zich tegelijk beschaamd over te verwonderen. In het uiterste geval ambieerde zij dan niets meer dan de fluctuatie van hyperrecente oprispingen rusteloos achterna te hinken.

Tussen waarheid & onwaarheid konden uitsluitend gradaties van schijn als hybride varianten woekeren, met als enige resultaat de verhulling van dit wezensonderscheid. Zelfs teneinde deze gradaties te kunnen bepalen diende men voorafgaandelijk de uitersten formeel te hebben vastgesteld. Wetenschap bleef de vijand van de twijfel. Want ofwel bracht zij waargemerkte scheppingen voort, ofwel capituleerde zij voor onzekerheid. Indien men echter het vacuüm tot grond had aangesteld & het denken geen consequente richting meer kon omspannen, moest de wetenschap soms gaan zwijgen? Daarom drong de noodzaak van dogmatische scholen zich op, niet uit behoeftigheid naar zin, maar uit de noodzaak van waarheid als zodanig. Het lag in de wezensdefinitie van het dogma besloten dat de mogelijkheid tot deconstructie was uitgesloten.

Het dogma vereiste ook de uitwerking van een nieuwe of herziene methode, want wat men bovenal te boven diende te komen was een eclectische beschouwingswijze. Ideële oprispingen die uit een inductieve bekommernis tegemoet wensten te komen aan contemporaine gevoeligheden werkten afremmend. Opdat de mensheid kon ontwaken in het inzicht dat een geslaagde overdracht maar kon bestaan bij gratie van objectiviteit was een paardenmiddel vereist. Eén enkele overkoepelende wetenschap, die van de geest, vermocht het metafysisch autisme te verslaan — want slechts de geest kon begrijpen & weten. Te lang reeds gebruikte men tijdruimtelijke nabijheid als verheimelijkt ontologisch criterium, waardoor men was vervallen in een bekrompen materialisme dat het geestelijke beginsel ridiculiseerde als een fantoom of een ziel. Het sprak voor zich dat iedere notie van het absolute vanuit dit empiristisch a priori werd verdronken.

Zo werd de tautologie weggehoond als een infantiele dwaasheid, maar het verwijt van ongeldigheid was zelfs logisch gezien ontrecht. Een circulaire beweging, wanneer ze doorzichtig was tenminste, liet geen ruimte voor ironie, niets was er immers dat zij achterhield. De conclusie rustte als een vanzelfsprekendheid in de premissie, het beginsel werd onomwonden vooropgesteld. Deductie was de cerebrale, voleindende activiteit van dit proces. Omdat door deze intellectuele oprechtheid de toehoorders van meet af aan in twee afzonderlijke kampen werden opgesplitst & daarmee de kering der geesten een onvermijdelijk feit was, kon eindelijk met open vizier worden gestreden. Waarheid & normativiteit waren nooit van elkaar te scheiden. Elk poneren impliceerde altijd ook normering. De normerende vooronderstelling bij uitstek van de idealist was de noodzaak van de waarheid: zijn eerste dogma. Elke inductieve verabsolutering was een omkering van dit geestelijke primaat, zij maakte stilzwijgend een noodzaak van toevalligheid. De empirie, het uiterlijke & veelvuldige, was haar principe.

De nieuwe geesteswetenschap echter, de universele wiskunst, was het zich oefenen in het versterven aan de tirannie van de lijdelijkheid. In feite was het nog materialistisch te gewagen van vooruitgang als ideaal, uitkomst was meer aange-

past om de ontwikkeling van de beoogde geesteswetenschap te benoemen. Voor-uitgang bewoog zich immers lineair & sequentieel, terwijl uitkomst precies de bevrijding uit de immanente richtingloosheid van een op zichzelf betrokken tijd betekende. De ijzeren wetmatigheden van de statica als geestelijke kwaliteiten opnieuw toe te eigenen, daarin lag de wilskracht van de nieuwe geesteswetenschap. Anoniem zwoer de nieuwe wetenschapper: «Wij hebben het weten lief zonder weekheid.»

Waakt gij echter nog?

Nadat Renaissance & Verlichting de idealiteit hadden afgezonderd van de wetenschap, zochten Barok & Romantiek het ideële in irrationaliteit. In zijn ontkenningsdrang bleef het dromende subject als verweesd achter op de bouwval van moraal, staat & godsdienst, slechts door een ijdele bries omgeven. Nu de aarde de hemel niet langer weerspiegelen kon, was niets dan een oppervlakkige diepte gebleven. De gehele objectieve wereld was losgelaten, alles & iedereen was subjectief & daardoor eerst uiterlijk geworden. Sedert zijn opstand had de horde-mens het huidige tijdperk in zijn numerieke greep, maar tegelijk was daarmee zijn tegengestelde in het leven geroepen: de enkeling. Alleen een verbond van zulke enkellieden kon aan de geschiedenis haar beslissende beschavingsimpulsen verlenen. De synergie van de geestelijke elite tegen een gedachteloos overwicht was hierin gelegen dat zij haar kracht putte uit de adel van het menszijn zelf. In zich droeg iedere mens de roeping tot een bestaan *sub specie aeternitatis*. Hij behoefde zijn bestaan niet te verstrooien in lijdelijkheid. In hem bestond een soevereine fierheid, te weten dat hij trachten kon naar wat moet zijn. En dat was niet hetzelfde als de passiviteit van een louter hypothetische wensdroom.

Aanvankelijk in bescheiden kring proclameerde de idealist het einde van dit tijdvak dat in zijn eigen mazen verstrikt was geraakt. Nog eer men het dynamiet van tijd & toeval onder het geheel van de geschiedenis had gelegd, was het ontstekingsmechanisme afgegaan. Dit tijdvak dreigde zelf ten prooi te vallen aan wat het universeel wilde maken: de totale fragmentatie. Men had de dialectiek van de geschiedenis willen onderbreken, maar men zou zelf breken onder de zwaarte van de kunstmatig aangebrachte dwarsbomen. Enkelingen die tijdig uit dit wereldgebeuren ontwaakten, beseften dat ze de erfgenamen waren van een structurele waan & de meest edelen zonderden zich af. En dat met recht, want als de beoogde producten van een zinledig klimaat werden zij geacht de posten van hun vaderen af te lossen. Als zelfbewust & autonoom geworden machines zouden zij zich later echter tegen hun ontaarde makers keren.

Intussen las de idealist vergeten boeken, oude symbolen bestudeerde hij doortastend. Als dragers van betekenissen waarvan hij de werkelijke toedracht soms

niet eens kon vermoeden, werden ze als een antidotum ingeademd. Terwijl andere kunstenaars één na één krankzinnig werden zonder dat hun verstandsverbijstelling ook maar werd opgemerkt, schiep de idealist wat hij ten volle was gaan begrijpen. Misschien was de aard van die andere lieden wel scheppend, maar zij waren niet in de waarheid. Integendeel: zij hadden hun eigen perceptie vergoddelijkt, hun subjectieve bewustzijn werd zonder meer voor objectief gehouden. Zij meenden over een bevorrechte toegang te genieten tot de werkelijkheid, alsof deze zich onmiddellijk schikte naar hun individuele receptoren. Dit kon slechts gebeuren doordat de realiteit in feite werd opgeheven, niet in waarheid, maar in het particuliere subject zelf. Ontmantelde begrippen als genialiteit & profetie eigenden zij zich tersluiks weer toe uit hun zucht tot zelfbevestiging. Uiteraard verzette de werkelijkheid zich tegen zulk een individualistische aanmatiging zodat deze lieden één na één stuk liepen op de grenzen die zij meenden te hebben geopend. En met hun laatste begeerde verloren zij tegelijk zichzelf. Met de hysterie die het verwende kind kenmerkt wanneer het iets wordt geweigerd, gingen zij te keer tegen de werkelijkheid die zich van haar weerbare zijde had getoond. Hun geesten waren te oppervlakkig, de bodemloosheid waarin zij hun bestaan zagen geworpen konden of wilden zij niet afdoende begronden. In hun neerwaartse vlucht bedekten zij hun ogen met platvloerse sluiers. Zij waren de slachtoffers van een ontaard & eclectisch scheppingsproces dat opnieuw vanuit het niets diende te worden voortgetrokken. Als een achterhoede belichaamden zij de regressie & het primitieve. Zij verschilden daarom niet wezenlijk van hen die zich uit een sociologische nostalgie nestelden in de uitgezogen omhulsels van premoderne registers.

Alle zelfverklaarde profeten liet de idealist achter zich. In het gunstigste geval dachten zij vooruitgang als een organische, spontane ontwikkeling, voor- of achterwaarts, die de mens alleen maar kon ondergaan. Maar lijdelijkheid is het symptoom bij uitstek van een regressief wereldbeeld. Het ideaal vatten zij op als de onschuld van een zich verwijderende oorsprong of als een nooit te verwerven projectie, met als uiteindelijk gevolg de verlamming van iedere scheppende activiteit in een alles doordringend cynisch spel der zinnen waarin het ijlende subject zich voortdurend wilde vergewissen van het feit of het nog bestond. Uiteindelijk waren deze lieden niet minder aangetast door de made dan hen die hun bestaan complexloos in banaliteiten verstrooiden zonder het te willen verdubbelen in een pseudo-scheppende of legitimierende activiteit. Vermits zij de eeuwigheid definitief verloren hadden, beoefenden zij naarstig de maieutiek van het verval vanuit hun leidinggevende posten.

Omdat deze situatie tot uiterste voorzichtigheid noopte kon ieder kameraadschappelijk verband maar moeilijk het functionele overschrijden. Enkelingen & hun bescheiden organisaties vonden elkaar vooral in hun gemeenschappelijke afkeer.

Omdat de vraatzucht van de made nauwelijks ruimte liet om nuancen tegen elkaar uit te spelen—laat staan deze nuancen zelfs maar te ontdekken—werden zelfs monsterverbonden afgesloten. Allen waren de eedgenoten het erover eens dat de beschaving op een cruciaal keerpunt was gekomen.

Het middelaarschap

Het mocht al duidelijk zijn dat de idealist geen fideïst kon zijn. Hij schuwde geen twijfel in zijn vastberaden wil om door te stoten tot waar hij niet meer verder splijten kon, ook al was dat voorbij zijn eigen zelf. Gaandeweg scheen zich inderdaad een bekend kentheoretisch bezwaar af te tekenen, met name de subjectiviteit van ieder menselijk begrip om het alomvattende te bevatten & de bepaaldheid van iedere methode om de oneindigheid op het spoor te komen. Enkel het formele bestaan van het wezenlijke leek zich onomstotelijk aan te kondigen in de afzondering & onderschikking van het betekenisloze detail. Dit wezen vervolgens afdoende te bepalen scheen nu inderdaad een onmenselijkheid te veronderstellen. Maar de onvoorwaardelijke vooropstelling van het ideaal als feitelijke einder leek reeds te volstaan voor een radicale decentralisatie van het subject welke hem vervolgens tot een dienstbaarheid aan het absolute kon doen bewegen.

Een antieke vraag moest telkens worden hernomen: «Waarom is er zijn & niet veeleer niet-zijn?» Geen zinnig mens zou durven beweren dat er in het geheel niets bestond: in dat geval zou hij het niet eens kunnen beweren. Misschien zou men opperen: «Er zijn enkel atomen.» Ook de grootste relativist zou moeten toegeven dat er inderdaad iets moet bestaan, ook al blijft het in zijn opinie misschien gevangen in een subjectief kairos. Zelfs in het lachwekkende «Er is niets dan verschil», had men in feite gedetermineerd, meer nog, men had de leegte, het niets, geontologiseerd. Als men dan toch niet zover durfde te gaan als «*Het is*» vanuit de lafheid die al te makkelijk nuance heet, dan zou de idealist verzoeken voortaan te zwijgen. Van zijn kant kón hij niet zwijgen, hij pretendeerde immers aan de kant van de waarheid te staan.

Het bestaan waarin de mens geboren werd, verenigde idealiteit & facticiteit in zich. In het bestaan ontsloot zich de gehele wereld, al hetgeen aan ons verscheen door zintuig of gedachte had er deel aan. Niettemin viel het bestaan nooit samen met de existentie, ieder individu afzonderlijk vond er zich in opgenomen & ontsloten als een deel vanuit het geheel. Het individu genoot geen bestaansprimaat in absolute zin. Zijn abstracte besef dat niet alles was wat moest zijn—een vreemdend inzicht—deed de mens uitstijgen boven de loutere lijdelijkheid die zijn concrete leven in de alledaagse fenomenen vasthield. Toch was er een inhoudelijk tegengewicht vereist teneinde dit negatieve besef, dat gegenereerd kon zijn door afkeer, een troebel affect dus, te louteren van elk latent fanatisme. Maar

zelfs de fundamentele keuze tegen de dwaling of de onvoorwaardelijke wil tot waarheid, was haar wezen niettemin reeds te bezitten. En dit scherpe wezen lag gecomprimeerd in een ontologische kern.

Est, het is.

Dit woord lag in zijn eenvoud op de gesloten lippen van Plato zoals hij temidden der Atheense School stond afgebeeld. Met zijn verticale geste, een simpel deiktisch gebaar, brak de wijsgeer de geslotenheid van het open vertoog door het te wijzen op zijn holte, zijn betekenislek. Wat aan de loutere bijzonderheid van ieder individu voorbijging, kreeg in dit afgebeeld axioma een ontologische prioriteit. Het sprak voor zich dat hetgeen vanuit de zintuiglijkheid alleen onvertrouwd zou blijven zich niet kon uitputten in de verschijning van een soortgenoot; transcendentie als een ander, een niet-ik, was een narcistische banalisering. *Est* brak het subjectivisme juist genadeloos open & markeerde het definitieve einde van alle platvloerse psychologismen, welke het zielsbegrip als een ongelukkige aanduiding van het edelste vermogen in elk van ons reduceerden tot driftmatigheid of andere oppervlakkige biologische predisposities. *Est* was dus een radicale zelfoverstijging, het contesteerde de persoonlijke mening, de conceptuele oprisping & het geaffecteerde gemoed; zonder uitzondering waren het gesublimeerde reflexen met de driftmatigheid, de impuls van het toeval, als eigenlijke grond.

Sceptici zouden ‘nuchter’ tegenwerpen dat deze opgave tot zelfoverschrijding bovenmenschelijk was, dat ze alleszins de enkeling als zodanig ernstig te boven ging. Maar hun zelf toegemeten nuchterheid was deze van de zelfgenoegzame nihilist & hedonist: in hun geveinsde openheid of ruimdenkendheid bestond er niets dat niet ondermaans zou kunnen worden geduid. *Zij* schenen maar niet te begrijpen dat wat ons bijzonder & individueel maakte niet duurzaam & helder genoeg was om werkelijk overdrachtelijk te kunnen zijn & dat ongedeelde dromen gedoemd waren om verstikt te blijven in hun solipsistische slaap. Daarom zou *Est* even abstract & bloedloos voor hen blijven als de dood. Tussen *Sum* & *Est* heerste weliswaar een onderscheid, maar dit onderscheid kon niet oneindig zijn, het raken aan een bovengrens was namelijk nog steeds een raken. In zijn zelfoverwinning verloor de enkeling zich als individu om een noumenale autonomie te vinden die niet langer geheel de zijne kon zijn. Niet hijzelf was het die thans dacht & schiep, in zijn denkarbeid werd hij tevens gedacht, al scheppend wist hij zich ook geschapen.

Eens daadwerkelijk ontvoogd van ieder subjectivisme, kwam de eigenlijke toedracht van dit principe werkelijk tot zijn recht als de hechting van de ontologische einder. *Est* manifesteerde zich als uniformiteit, alles droeg het in zich; orde & wanorde vatte het in een altijddurende vorm, deze van het bestaan. Enkel vanuit een zuiver ideëel standpunt bestond er geen onderscheid tussen ‘zijn’ &

‘moeten’. De meest aangepaste bepaling van *Est* was misschien nog die van de verhouding als zodanig. Deze lag voorbij de tijd, maar ook voorbij de idealiteit, het was louter mogelijkheid, net zomin als het louter feitelijkheid kon zijn. *Est* was de suprematie van het universele middelaarschap dat aan elk bestaande voorafging & betekende tevens het ideaal te benoemen in zoverre het niet beperkt bleef tot zijn loutere idealiteit. Antropologisch gezien was *Est* als keuze een loscheuren van het ideaal uit zijn loutere idealiteit, waardoor ieder dualisme werd overwonnen. *Est* was het primaat van de eeuwigheid voorop te stellen in iedere concrete gedachte, iedere particuliere handeling, iedere nieuwe schepping. In de valse bescheidenheid van de menselijke rede werd de suprematie van het geestelijke geaffirmeerd. De mogelijke kritiek een neoscholastieke Spielerei te zijn werd hiermee overwonnen. *Zijn* & *zijnde* waren immers louter ideële categorieën, zij duidden gedachte entiteiten aan. *Est* daarentegen impliceerde een synergie van verstand & wil. De gedachte was tegelijk een affirmatie van de wil & omgekeerd. In deze formule was het zijn een werkwoord dat om vervoeging vroeg: *Est* stichtte een opdracht, een concrete werkelijkheid uit het ideaal dat als zodanig altijd statisch bleef. Niet de passiviteit van een «Er is» lag dus in deze formule besloten, maar het openbreken van het ideaal als abstracte & passieve mogelijkheid.

Est maakte zelfs iedere bepaling mogelijk, als beginsel constitueerde het de einder waartegen al het bestaande objectief wordt. En ofschoon dit kader formeel bleef—that was de noodzakelijke consequentie van universaliteit—stichtte *zij* een plicht, een innerlijke gesteldheid die naar zijn concrete invulling zich weliswaar steeds rekenschap zou geven van de dreigende eisen der omstandigheden, maar die in wezen steeds dezelfde verhouding bewerkstelligde: de subalternatie van de materie door de geest. Met dit principe werd aangeduid dat men waarheid niet behoorde te zoeken, zoals dat gebeurde in het arbitraire ‘menen’ of ‘vinden’, maar diende te bezitten. Onverschilligheid, de fictionele wetmatigheid van het oneigenlijke bestaan, richtte *zij* terug naar de werkelijkheid, de enige grond waarop het bestaan kon staan & blijven staan.

Ethiek van de defragmentatie

Geschiedenis behoorde beschaving te zijn & beschaving betekende een moeizame, voorlopige overwinning op het vergankelijke & het oprichten van duurzame dammen tegen de agressie van het blinde excess. Wanneer de menselijke geest was doorgestoten voorbij de oppervlakte der dingen & de oneindigheid van de idealiteit had ontdekt, zou hij niettemin opnieuw geconfronteerd worden met de verschijnselen & hun lijdelijke loop, *zij* het nu pas op een zelfbewuste wijze. Als hij dan niet elastisch genoeg was, verbrak *zij* de band die alles tezamen

hield & werd zij schizofreen. Hierdoor werd de tijd op zichzelf teruggebogen & raakte het bestaan gefragmenteerd.

Met het begrip van de waarheid ontstond—als in tweede instantie—het begrip van de schijn die enkel gedefinieerd kon worden aan de hand van zijn feitelijke bestaan: het was de wanverhouding, de fragmentatie, de ontvoogding van de futiliteit, het detail omwille van zichzelf, de zandkorrel in het monolithische blok granaat, het triviale als wet. Diabolos. De algemene opgave vanuit deze vaststelling sprak voor zich: *defragmentatie*. De idealistische opdracht was de geschiedenis in te gaan teneinde haar op te heffen. Dat dit meer dan een mensenleven in beslag zou nemen was vanzelfsprekend; als totaalproject besloeg het de gehele toekomst. Louder vanuit een organische tijd beschouwd eindigde alles in een neergang, zich te verhouden tot de eeuwigheid daarentegen bracht overzichtelijke niveauverschillen aan. Een onafzienbaar verschiet borg de tijd in een *Aion*. De weg tussen de oorsprong & bestemming van al het bestaande was onvermijdelijk, hoewel de opstandigheid van de ontkenning nooit gelijkoorspronkelijk kon zijn. Revolutie was contradictorisch aan het beginsel van de eeuwigheid, zij was daarom enkel denkbaar vanuit het perspectief van de wording dat *ipso facto* onvolmaaktheid als dialectische drijfveer impliceerde. Daarom was de idealistische revolutie final & absoluut, zij zou niet ingegeven worden door een socio-economische, politieke of andere ontische ontevredenheid. Zij was een opstand tegen het revolutionaire als zodanig—de hoeder van de dwaling—& was derhalve metafysisch van aard.

Als een pendel tussen geest & materie strekte het wezen van de geschiedenis zich uit. Zich daarvan bewust te zijn betekende niet zonder meer dat deze beweging tot stilstand zou komen. Vanuit dit bewustzijn moest de mens zich restloos bekennen tot één der uitersten & diende zichzelf alsook voor anderen voortdurend rekenschap af te leggen van deze fundamentele keuze. Geen voleinding kon hij bereiken als hij niet eerst het beginpunt had vastgesteld & met dit beginpunt tegelijk ook zijn eindbestemming. Een principiële keuze, geen andere, verschafte hem de mogelijkheid tot een consequente ontwikkeling. Op het ogenblik van de keuze had de mens het exclusief persoonlijke afgeworpen omdat hij een werktuig was geworden dat uit zichzelf alleen geen fundamentele identiteit vermocht te putten. Hij verhield zich niet alleen tot zichzelf & wat hem dierbaar was, hij sloot eveneens een verbond met de eeuwigheid. Deze opgave van zelf-transcendentie moest voortdurend worden hernomen. Voortdurend streed de idealist vanuit de oneindigheid tegen zichzelf. Maar niet de hoogmoed zou hem fataal worden: hij erkende immers ten volle dat het niet hijzelf was die de inzet uitmaakte. Deze onophoudende spanning bewoog hem niettemin tot een streven waarin de eindige verschijnselen door zijn herscheppende arbeid, net als hijzelf, transsubstantieerden tot een gestalte, een vormicoon van de oneindigheid.

Het dichten van de lek

Est was condensatie. Alles wat ooit open werd gemaakt ter verspilling van betekenis & samenhang werd erdoor gedicht. Als een ordewoord drong deze formulering al het inerte & amorse terug tot een nieuwe & duurzame gestalte. De idealist was geen wereldvreemde of -hatende dromer, maar het scheppende karakter bij uitstek. Schepping was het herscheppen van wat fenomenaal vanuit de lijdelijkheid vorhanden was door het te herschikken volgens zijn aard. Het verdronken wezen werd aldus terug in zijn bestaan geborgen & omgekeerd. Tevens was hiermee reeds het instrumenteel belang van het symbool & de analogie aangegeven. Spreken over waarheid zou onvermijdelijk verhoudingsgewijs verlopen.

Scheppen was niettemin een prozaïsche activiteit. Men schiep niet in de stormen van het persoonlijke bestaan, deze stormen te trotseren gaf de enkeling te stichten wat de arbeid waardig was. De idealist was nuchter & anoniem op het ogenblik van zijn schepping. Net zoals de ideeën die hij verwoorde of verbeeldde maakte deze activiteit hem gelukkig noch ongelukkig. Zelf onbewogen bewoog de schepper het concrete door het te richten op zijn ideaal. Niets anders dan de eerbied voor betekenis bestendigde de stof in de broosheid van zijn handen. Genialiteit lag niet als een biologische predispositie in een kinderwieg, maar werd geboren op het stervensbed als een goed dat werd bedwongen op het individuele leven. Het ging om datgene wat uiteindelijk was geworden, het totaalwerk op zichzelf & niet om de ijdele speculaties over wat, gezien gegeven omstandigheden, geweest had moeten zijn. Evenmin hoepte op voorhand in rekening te worden gebracht wat de toeschouwer tijdens zijn confrontatie voor wenselijk zou houden. Uiteindelijk was het nooit aan deze of gene passieeling om een laatste oordeel te vellen, want nooit was hij louter op & uit zichzelf, hoezeer zijn zucht tot zelfbehoud dit ook mocht tegenspreken.

De zogenaamde gedachtekunsten beantwoordden het meest aan de idee & de redelijke helderheid waarmee zij moest worden weergegeven. Waar het proza discursief verliep—de tragiek zich voortdurend te hernemen maakte haar dynamiek uit—was het geslaagde gedicht als een episch ogenblik, & als dusdanig het meest exemplarisch voor de verlichte geest. Met een minimum aan logica wilde hij zijn publiek dwingen tot verstaan. Daarbij bediende de dichter zich van de stijlfiguur van de verhouding om zijn ideeën weer te geven, terwijl het proza zich dialectisch voortbewoog. Met zijn overvloed aan tekens satureerde de prozaïst het beoogde oppervlak met een overvloed aan materiaal & dus minder consciëntieus. Maar omwille van die reden leende het proza zich uitstekend tot maieutiek. Toch diende ieder idealistisch spreken—net zoals de allegorie in de beeldende kunsten—voortdurend te worden uitgezuiverd om niet in duisterheid of trivialiteit te vervallen.

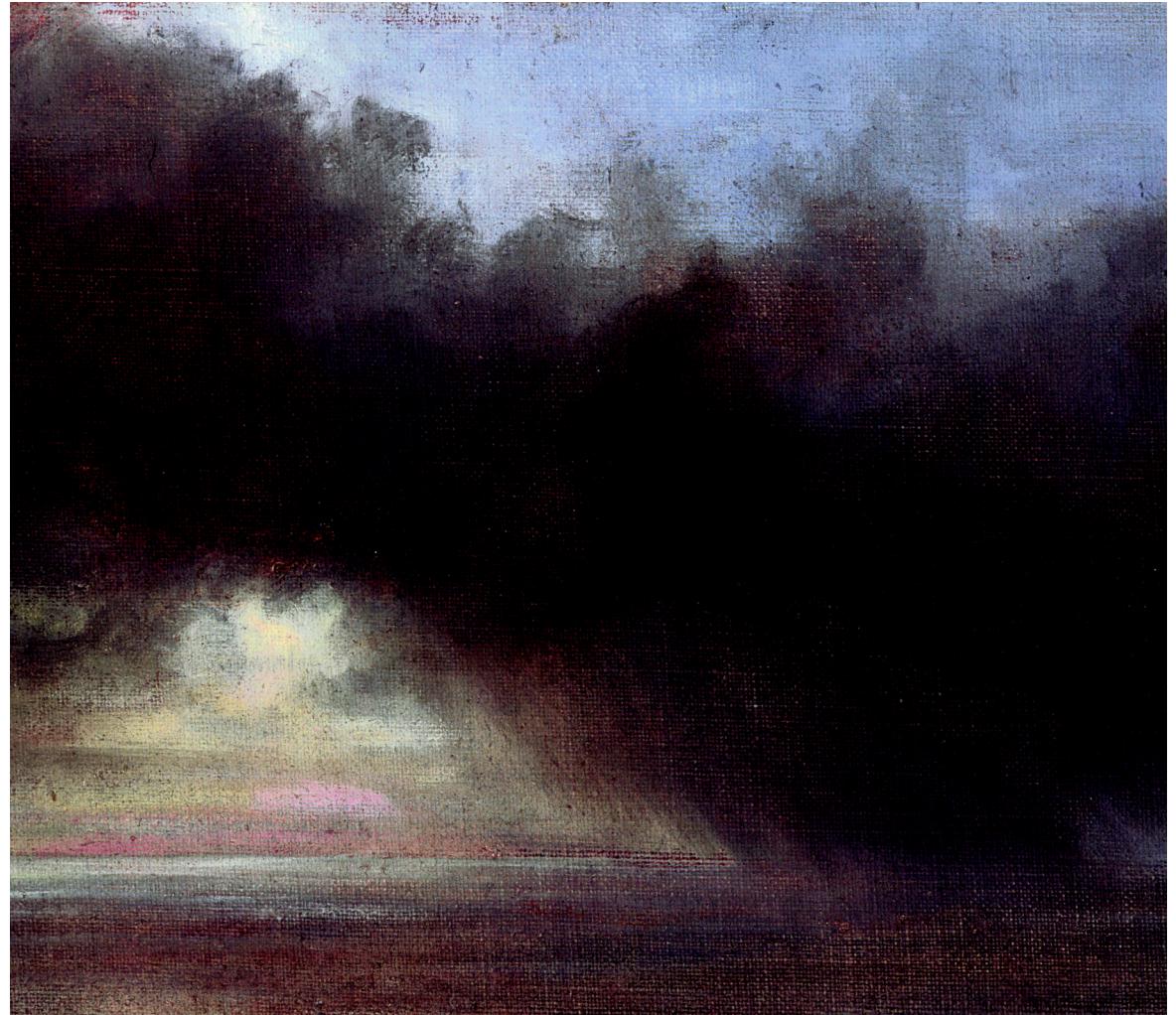
De idealistische dichter was een metafysisch scherpschutter; hij laadde zijn wapen met het meest wezenlijke der dingen om de lezer met inzicht te treffen. Pressus et limatus. Als een karabijn in rust, nadat ze onverwacht een precisieschot had afgevuurd, bleek de finaliteit van een gedicht niets dan voleinding te zijn. Onbuigzaam als de noodzaak waaraan het had gehoorzaamd omhelsde het dode hout in stilte het koelende metaal dat wachtte op een nieuw «Vuur!»

Bekleed u met de nieuwe mens

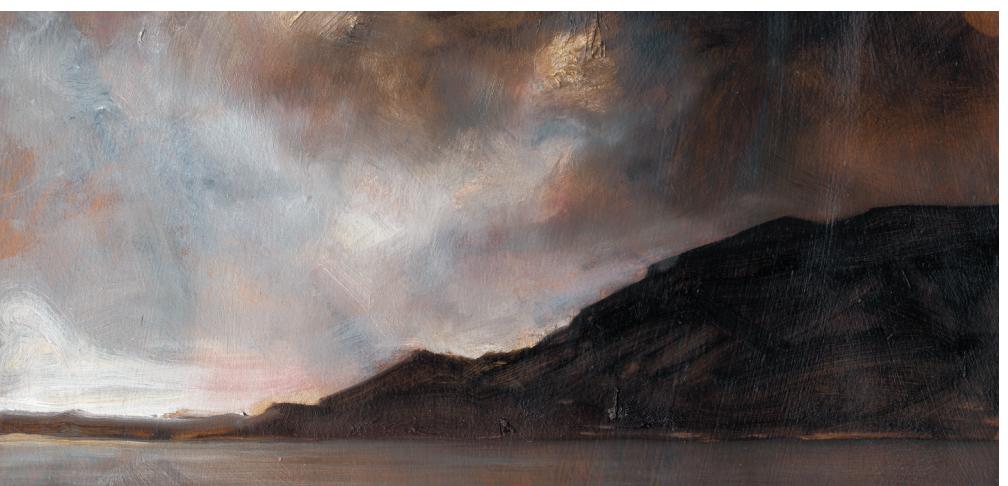
36

Weldra zal de idealist terugkeren naar het moedercontinent. Meer gecondenseerd dan ooit zal zijn karakter de weidsheid van de nieuwe kim markeren om de waarheid klaar van haar tegendeel te onderscheiden. Een nieuwe generatie zal worden gevormd in wat hij & gelijken, onmenselijk haast, door zelfopvoeding hebben verworven. Het woord & het beeld, hoe particulier zij als dragers mogen zijn, zal de idealist ontzagvol terugbuigen naar hun oorsprong: de betekenis. Talrijke individuen, eertijds nog volledig overgeleverd aan zichzelf, sluiten thans vrijwillig hun holle mondigheid. En nadat zij zich vergewist hebben van de zinledige stilte die hen voorlopig nog omgeeft, zullen ook zij zich onaangekondigd wenden tot het andere kamp. Een vitalistische krachtmeting hoeft men zeker niet te verwachten. Doorgaans wordt er in de stervende geen opstand gevonden wanneer hij gewaarwordt hoe het einde onstuitbaar zijn weefsel is binnendrongen. Pas wanneer het pleit bijna is beslist ontstaat voor het eerst—& waarschijnlijk ook te laat—een duidelijke herkenning van bondgenoot & vijand. Aan één simpel deiktisch handgebaar heeft de idealist voldoende om te verbeelden wat lang reeds werd gevreesd & verdrongen: «Mijne heren, uw tijd is gekomen.» En deze heren zullen begrijpen dat de toonaard waarin deze laconieke woorden worden gesproken moeilijk nog poëtisch kan worden geduid. Vervolgens zal de idealist het middelaarschap instellen. Hij zal de compromisloosheid van zijn metaforen belijden door ze ook te bevrijden van hun didactische dienstmaagd & zintuiglijke restant: het esthetische. Want net als het individu moet ook de kunst uiteindelijk van zichzelf verlost worden. Een nieuwe Pythius zal de verraderlijke krullen van de made verscheuren in het zenitlicht, & terwijl het ondier in stukken uitdroogt, komt de waarheid weer binnen pachtbereik. Al kan haar eigendomsrecht nooit gevorderd worden door individu of collectiviteit, haar vruchten zullen onze zonen voldoende verzadigen teneinde in dankbaarheid het universele Vaderhuis, aan deze zijde reeds, te vervolmaken. Met een architectonische grootsheid huisvest de werkelijkheid dan opnieuw haar eeuwige wezen: Utopia.

Est! Bereid u voor, want een krachtige & koele windstoot zal over de wateren scheren.

KJÆRNSTAD | SKYSTUDIE

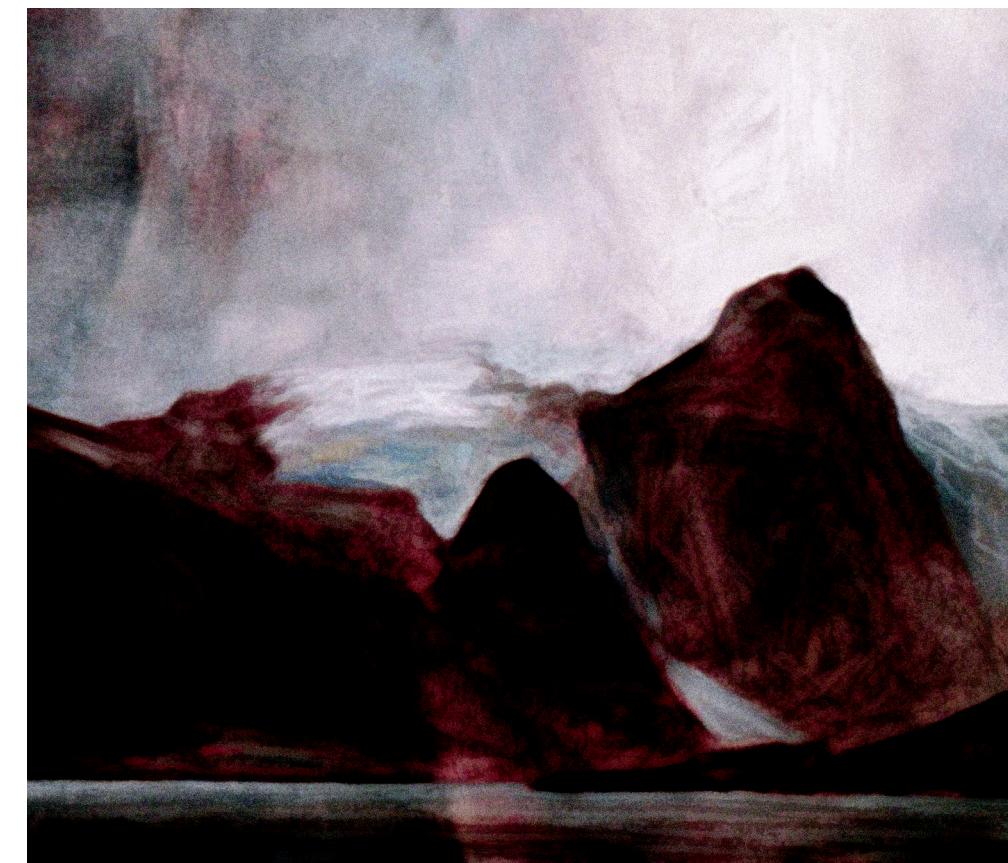
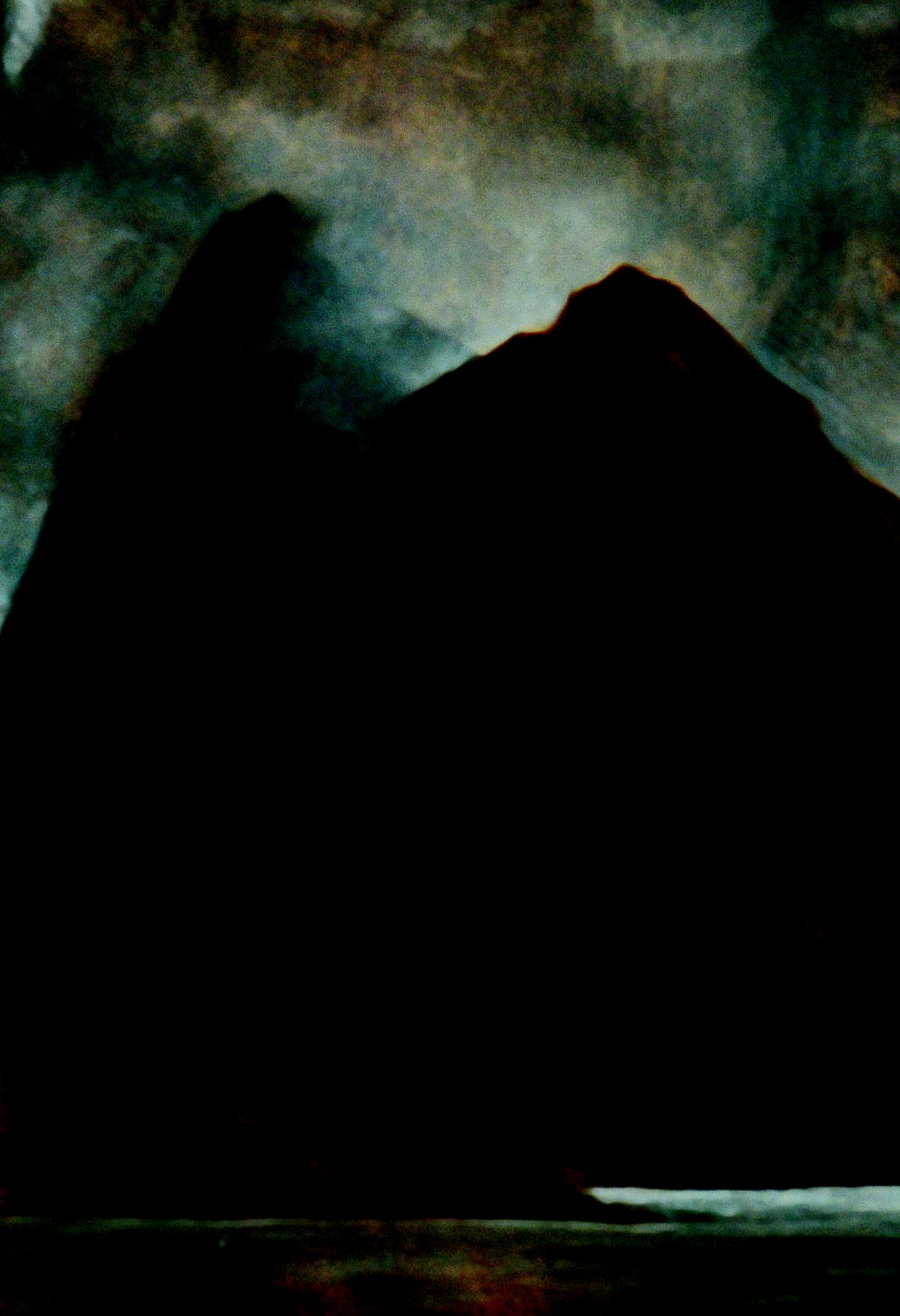

KJÆRNSTAD | BOVEN & MIDDEN: FANTASILANDSKAPPER;
ONDER: LOVUND MED UTSIKT MOT TRÆNA
PAGINA HIernaast: FJÆRLANDSFJORDEN

KJÆRNSTAD | NORDNORGE

43

KJÆRNSTAD | FJÆRLANDSFJORDEN

KJÆRNSTAD | BALESTRAND

Poolreis

Ik ken uw sneeuwvorstin;
Ze dwaalt in mijn hart.
Met kleurloos koud vult ze mijn dag met daden,
Ze spreekt slechts smart.

Eens brandde het vuur.
Ik voel het soms nog flakkeren,
Als een gloeiende hand in witte as.
Ik grijp haar maar ze bevriest.
Onder mijn vingers verstraalt de warmte,
In het niets ongrijpbaar,
Als neergedwarreld stof.

Ik dek me toe met haar kristallen,
Tot door de vezels van gevlochten zekerheden,
De wind mij slaat & hoop verijst.
Slechts bewegen helpt nog, steeds weer keren.
Tot de dood genade schenkt,
En mij wenkt naar moeders schoot.

45

VERBOVEN

Na de vloed

Verzonken onder lome waters,
 Tussen onverkende riffen,
 Waar de tijd als kind verveeld haar kralen rijgt.
 Langs vergane graven door het stille stromen
 Ontroofd van namen.
 Onder ruïnes van reusachtige paleizen,
 Waar trotse vorsten om hun macht werden geroemd,
 Langs verlopen resten van vervaagde wegen,
 Waar elke vorm door bonzend deinen
 Tot stilzwijgen is gedoemd.
 Langs de stille leegte waar nog slechts lemuren
 Hun uiterste triomfen kaal omgonzen,
 En troebel zout de zon verflauwt.
 Daar wortelt mijn anker,
 U nog trouw.

Kadaver

Langs stoffige paden in doffe middagwarmte
 Kwam Hij zwetend door de poort.
 Een glimlach heelt een blinde,
 Een handpalmwenk de lamme,
 De bezetene een woord.

Zo stonden daar de groten van de stad,
 Wachtend op Zijn komst,
 In een uithoek van de markt.
 Alwaar ze dan geschaard,
 Rond het kadaver van een hond,
 Scholden om 't ellendig stinken.
 Bloed & aarde prijkkten uit een wond.
 Ontoogde holen vol maden,
 Zwart haar kleefde aan besmeurde grond.
 «Een schande! Ruimt weg dat gedrocht.»

Te laat! Daar kwam Hij & zei:
 «Ziet gjij niet, hoe toch,
 Als paar'len wit zijn tanden,
 En door vaders cherubijnen
 Het edel lijf omzwermd?»

Kruisweg

Grimmig glijd de regen over 't lichaam naar beneden,
 Omringd door duizend druppels buigt zich bevend het Gelaat.
 Zijn blik staart vermoed in de verte, als heeft Hij hard geleden.
 Waarom, vraag ik verwonderd, treuren om hem die daar staat?

Is het om de vergane boodschap van die wijze,
 Weggehoond door schreeuwende geesten?
 Of om Zijn liefde die Hem eenmaal deed verrijzen?
 Maar misschien treur ik om mijzelf nog het meest.

Om het hardnekkig zwijgen na menige verzoeken,
 Het halsstarrig weigeren van iedere verleende genade?
 Mijn afkeer telkenmale Hij mij heeft geroepen?
 Het niet weerstaan aan elke neiging tot het kwaad?

Een lichte bries verwaaait mijn woest verweer.
 Minzaam stralen ogen mij ontvangend tegen.
 Een glimlach glanst & dwingt tot ommekeer.
 Gered door Zijn zegen openen zich nieuwe wegen.

Kruittoren

Uw kale kracht prijkt hier in puin doorkliefd
 En neigt zich tanend langs het onkruid neer;
 Uw gekraakte trots in zand gegriefd,
 Zwelgt de schuwe schaduw van weleer.

Traig parelt thans gelaten uw vergaan,
 Zacht treurend naar een bange eeuwigheid,
 Maant een late ziel hier stil te staan,
 Opdat hij u zijn peinzen even wijdt.

Lang & kaal de nacht, als de gedachten,
 Vergane levens gierig omstrijkend.

H.V.

Kruittoren

Door vrees is deze toren toen gespleten,
Geheel ontmanteld ligt zijn zelfkant thans;
Hij heeft al zijn kanonnenkruit verbrast.
Tussen het fundament & de uitkijkpost
Verdwarrelen de treden met de storm.

Van verre peilt de wacht dit dubbel hart.
Hij mijdt niet wat verslagen is te kwetsen,
Noch wat slechts rest ten gronde te vergriuzen,
Daar men het brakke brons behoort te smelten
Tot een monding die geen hoede meer behoeft.

Aan de laatste dood

Zonder tal hebt gij gevild
Om de laatste mens te vinden.
Rond het stof van zijn gebeente
Spannen zich de spieren nog,
Pas als ze afgewikkeld zijn
Zullen ze u omzwachtelen.

Wacht dus tot de steen
De allerlaatste leegte ontdekt,
Opdat ook in deze diepte
Zon de grond kan vinden.
Al ziet dan geen oog meer,
Licht zal de aarde luiken.

52

Esthetica

Lijn & leegte & nogmaals lijn
Slijpt het slagveld. Tot twee krijgers
Elkaar treffen in hun wezen
Door een orde van het oog.

Een verhouding heft het paar
Uit de troebelen der diepte
Om zijn adem te hervinden
Aan het effen oppervlak.

Zulk een onbewogen vlam
Vergt een passieloze liefde,
Daar ze er is om er te blijven.

Duikboot

53

Appèl.

«Verzamel de adem
En sluit de luiken!»
Zo luidt het bevel.
Alle vrachten zonder anker
Dienen havenloos te blijven.

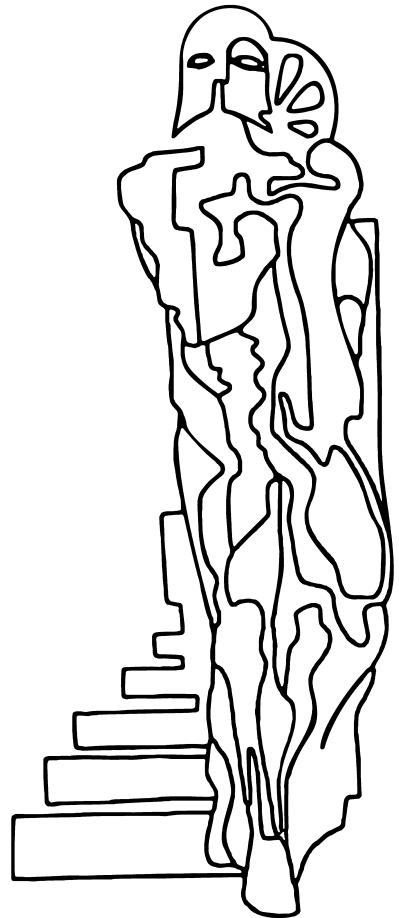
Welberekend als het vuur
Dat doorheen de stromen treft,
Zal de diepte ons dopen
Met hetzelfde water.

Doch wij zinken niet:
Wij gingen reeds ten onder.

C.M.

Afscheid

54

55

IJ BEVOND zich in een tijd van overgang, een tijd waarin over de ondergang van oude & de opkomst van nieuwe machten geen twijfel meer bestond. Op zijn weg probeerde hij een rustpunt te vinden van waaruit hij recht kon doen aan de veranderingen die hij registreerde. Hij besefte dat, teruggekeerd onder de blinden, zijn geschrift allereerst politiek & polemisch zou worden geduid, ten koste van de substantiële kern, die het wezen van de politiek overstijgt & raakt aan datgene wat fantasie met het terugwinnen van betekenis verbindt. Toch zou deze kern machtiger blijken, als een ster die langzaam naar de hemel klimt & feller zal schijnen totdat alle ogen op hem gericht zijn. Het moment zou komen waarop het dichterlijk visioen overging in werkelijkheid.

Zijn taal, die over haar eigen wezen vooruitschijnt, hoort ten dele reeds de toekomst toe, ook al is zij rijk aan begrippen die in verstreken tijden zijn gesmeed. Want op deze begrippen was hij aangewezen, toen hij trachtte zich voor zijn tijdgenoten verstaanbaar te maken. Hij kon zich niet aan hen onttrekken. Hij had voor de keuze gestaan: te zwijgen of te spreken, & het laatste verkozen. Hij wist dat een nieuwe ordening niet rondgeschald hoeft te worden, voordat zij aanbreekt. *Zij zou* aanbreken. Toch wilde hij één van de herauten van de toekomst zijn.

*

Lang leefde hij in een serene zweelte, in nissen afgezonderd van belangen. In deze jaren deed hij niets anders dan, onder de oppervlakte van zijn dagelijkse bezigheden, plannen smeden in weerspiegeld leed. Zijn omgeving nam hij ontkennend waar, hij zag in alles tomeloze drift slechts & vergeefse moeite. Totdat hij zich terugtrok, afstand won ook van zijn neerslachtige bespiegelingen & de verschijningen in hun werkelijke gedaante waarnam. Hij sleep zijn waarneming, sierde zich met scherpe wapenen & ging op jacht naar fabeldieren. Wie hem

langs zag gaan, keek in stille verwondering om. Nog luider werd zijn groet, als van een dove die steeds harder roept, of als een man die gebogen over een put, echo niet van eigen stem vermag te onderscheiden. Jaren bracht hij zo in verstilde eenzaamheid door. Een tijdloos pendel bepaalde de wijzers van zijn uren. Totdat er een nieuwe morgen aanbrak, & hij naar tegenwoordigheid verlangde. Hij verlangde ernaar zijn kluis te verlaten & zonder aarzeling te handelen. Het duivelspact dat reflectie & twijfel in zijn geest hadden gesloten, moest gebroken, de starre fronten die scepseis & gelatenheid innamen, verdienden te worden geslecht. Hij besloot onder de mensen te gaan.

56

*

«Werpen wij een blik terug. Het was de Franse Revolutie die tegelijk met het guillotonisme de trias bracht die tot op de huidige dag, verzwakt & afgemat, het denken in vaste banen gevangen houdt. Maar de voorstellingen die deze tijd oproep, blijken niet afdoende om ook toekomstige vragen van een antwoord te voorzien. Zij roepen nieuwe op, spoken van militante gelijkschakeling, vervlaking & enorme machtsdrift. De machtspolitiek van de gelijkheidsbezweerders mondt uit in een cultus van consensus, in bloedeloze overeenstemming die elk vrij protest in de kiem smoort. Vooruitgang heeft haar aanlokende glans verloren, de roep ‘Voorwaarts!’ verstomt in kille eenzaamheid. Velen zoeken de aansluiting met een vroegere tijd. Maar op afgesleten ervaringen beroepen zich slechts de gedoemden. Te lang is het nobele aan spot & hoongelach prijsgegeven. De vanzelfsprekende antwoorden op vragen rond zingeving & moral zijn verdwenen; over de behoefté aan antwoorden, die bleef, is te lang gezwegen.»

De spreker had, hoewel onberispelijk gekleed, trekken van een charlatan, kunstenaar of tovenaar. Zijn haar was zorgvuldig gekamd, zijn verschijning voornaam. Hij dwong respect af, maar leek tegelijkertijd—hoe vurig zijn betoog ook werd—ijskoud & afstandelijk te worden. Zijn ogen waren bloeddoorlopen. Al spoedig werd hij, nadat hij zijn laatste zin had uitgesproken, door een ander verdrongen.

*

Temidden van een schuimende massa had hij de spreker gadegeslagen. Maar al snel trok hij zich terug uit de woelige arena & sloeg het stof van zijn kleren. Ophef & vertier van gedachtenpolitie & boulevardpers waren zijn zaak niet. Voorlopig was de stilte van een sluipende verandering voor hem belangrijker dan de grote revolte.

Tijden & smaken veranderen, wist hij. Eens verguisde dichters raakten opnieuw in de belangstelling, vergeten profeten werden uit hun duistere hoek gehaald. Faam taant, gevierde auteurs raakten uit de gratie, de eens onbetwiste canon verloor meer & meer aan glans. Wat generaties lang toonaangevend was, bleek nu in kwaliteit overschat, de zeggingskracht verloren, vergaan, terwijl dichters die hun tijd in eenzaamheid ver vooruit waren, zich plots in grote belangstelling mochten verheugen. Profeten wier voorstelijke zuilen eens rechtstandig stonden, werden afgezworen; aan lange tijd geweerden werd gratie verleend.

Nadat hij lange tijd had uitgerust & zijn bespiegelingen zich in almaar duisterder diepte roerden, sloeg hij een vreemd pad in waarvan hij zelf nog nooit had vernomen. En al ging hij slechts met kleine stappen voorwaarts, hij voordelde de opbrengst van zijn inspanningen, voelde zich vrijer & opgewekt, zoals éénieder die niet in het gemene blijft steken. Hij verloor de angst die hem verlamde & blikte op de werkelijkheid die hem eens beklemde als op spookgedaanten uit een mistig verleden terug. Nu sloeg hij het gekrioel, de flitsen, de impulsen met verachting gade. Hij nam ze waar, maar kon zich innerlijk aan hen onttrekken. In kluizen afgezonderd van belangen vond hij een lang verkwaseld kapitaal & koesterde de hoop dat ver van hem ook anderen aan het werk waren, in nachtelijke uren schatten verzamelden, verborgen, maar wetend van elkaars inspanningen, als tunnelgravers die werkend vanuit verschillende gangen elkaar eens in het duister de hand zouden reiken.

J.S.

Nummer VII

herfst CIC.CIC

58

Herfsttij

Van wierook geurt de kamer door het hout
Dat weken droog & muf staat kraken.
Vingerdikke rookwaar in mijn rillende hand
Doet blauwe slierten ademdamp naar noten smaken.

De regen zingt ter daken:
Zacht geruis van schreiend water.
Mussen die mij plagen
En de grijze zomervroegte,
Die mij somber stemt.

Daarbuiten, nog voor haar knop is uitgerijpt
Liggen rot de vruchten van het oogstveld
In nat & slijk dat haar nochtans de wasdom bood.

Mij, vaandrig van het geestelijk leger, meldt:
«De klok slaat zes: al is rustig.» Rustig
En mistroostig.

De weergalm van het klokgelui ketst af
Op de wallen van de kloostergang.
Hier ben ik gelegerd.
En waar rust hier het streven?
Het valt in dikke morzels op
Een vloer van ongeboende eikenplanken.
De zwakte die mijn menszijn is,
Is moe om 't onbegonnen werk
Dat schoon wil zijn, maar ook edel moet.
En in mijn strot verkropt het zoetlijk speeksel.

59

COLYA	RANDGANG	6
CHRISTOPH MOONEN	WENDE	7
.....	ACTÆON	8
.....	LOXIAS	9
.....	PERSEVS	10
LODEWIJK MEYDELRANCQ SOLZEN	MEDVSA	11
.....	ΑΛΕΞΙΚΑΚΟΣ ΕΩΣ	12
CHRISTOPH MOONEN	PYTHIVS	13
LODEWIJK MEYDELRANCQ SOLZEN	VORSTIN	14
CHRISTOPH MOONEN	SNEEUWKONING	15
LODEWIJK MEYDELRANCQ SOLZEN	APOSTOLADO	18
CHRISTOPH MOONEN	VIA APPIA	19
COLYA	HET IS	20
CHRISTOPH MOONEN	EST	21
ROAR KJÆRNSTAD	LANDSKAPSSKISSE FRA NORGE	37
HANS J.VERBOVEN	POOLREIS	45
.....	NA DE VLOED	46
.....	KADAVER	47
.....	KRUISWEG	48
.....	KRUITTOREN	49
CHRISTOPH MOONEN	KRUITTOREN	50
.....	AAN DE LAATSTE DOOD	51
.....	ESTHETICA	52
.....	DUIKBOOT	53
COLYA	HELMBOS	54
JERKER SPITS	AFSCHEID	55
LODEWIJK MEYDELRANCQ SOLZEN	HERFSTTIJ	58

Van Nu & Straks

Literair-filosofisch kunstentijdschrift.

Derde reeks, tweede jaargang, nummer VII (*herfst twintighonderd*).
Gedrukt & verschenen in de herfst van 't jaar onzes Heren twintighonderdendrie.

Een abonnement beloopt vier nummers, waarvoor het leesgeld € 65,- bedraagt. Voor het steunabonnement betale men € 100,-. Men kan intekenen op het abonnement door overschrijving van het leesgeld, in België, op rekeningnummer 230-0600139-20, in het buitenland op IBAN-nummer 28 2300 6001 3920 (SWIFT/BIC: GEBABEBB). Losse nummers zijn te verkrijgen bij de betere boekhandel of op schriftelijke aanvraag bij de redactie aan € 17,-.

De medewerkers worden verzocht hun bijdragen op schijf of met elektronische post in te zenden. Het werk moet steeds vergezeld zijn van naam & adres, gedagtekend & met een veelzeggende titel benoemd. Inzending staat gelijk met de toestemming de schriftuur een zeldzame keer in te korten of op te delen, te verbeteren waar nodig & af te drukken in het tijdschrift. Gebeurlijke veranderingen worden voorafgaandelijk aan het verschijnen ter goedkeuring aan de inzender bezorgd. Elke bijdrage moet geschapen zijn door een schepper die op 't moment van scheppen de uitgave slechts in *Van Nu & Straks* voor ogen had. Het bestuur aanvaardt enkel scheppende bijdragen die oorspronkelijk zijn & nieuw & nog nooit eerder werden uitgegeven. Ingezonden kopij wordt niet terugbezorgd. Gelieve zich voor alle administratieve zaken te richten tot de verantwoordelijke uitgever: Lodewijk Meydelrancq Solzen,
61, Sint-Jansbergsesteenweg, B 3001 Heverlee.